

Шульга Олександр Олександрович,
аспірант Академії адвокатури України,
старший інспектор з особливих доручень
ГСУ Національної поліції України,
м. Київ, Україна

ПРАВОВІ Й ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО- МИСТЕЦТВОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

У статті розглядаються питання щодо призначення та проведення судово-мистецтвознавчих експертиз у окремих категоріях кримінальних проваджень.

Автором здійснено аналіз норм чинного кримінального процесуального законодавства та підзаконних нормативних актів, що стосуються призначення та проведення судово-мистецтвознавчих експертиз, а також сучасної спеціальної юридичної літератури. Визначено проблемні питання, які постають під час призначення та проведення судово-мистецтвознавчих експертиз, а також надано пропозиції щодо їх вирішення.

Ключові слова: мистецтво, судова експертиза, судово-мистецтвознавча експертиза, експерт-мистецтвознавець.

Натепер для більшості країн світу, у тому числі й для України, правопорушення в галузі мистецтва становлять доволі серйозну проблему. Обіг витворів мистецтва в сучасному світі набув колосального масштабу, що зумовило рух в цій сфері значених коштів. Закономірно, що такий стан не залишився поза увагою представників кримінального світу. Так звані “артзлочини” за обсягом посідають третє місце з-поміж інших видів міжнародних злочинів. Процеси, що відбуваються сьогодні в Україні, зумовили підвищений інтерес світової спільноти не лише до соціально-економічних та політичних процесів, а й до історії та культури нашої країни. Це, у свою чергу, спричинило розвиток такого негативного явища, як відтік за межі України значної кількості художніх та історичних цінностей, котрі перетворилися на товар, придбаних не лише справжніми колекціонерами, а й виступає об’єктом, за допомогою якого “відмиваються” незаконно отримані гроші. Яскравим прикладом такого негативного явища є ті прикрі випадки, коли вітчизняні культурні цінності були вивезені за кордон колишніми керівниками нашої держави та деякими можновладцями. Мистецькі вироби, завдяки високому і сталому й навіть зростаючому попиту на них як у нашій країні, так і поза її межами, доволі часто виступають об’єктами неправомірних посягань, а отже, і об’єктами кримінальних проваджень у випадках втрати, викрадення, контрабанди, знищення, пошкодження пам’яток мистецтва та архітектури, творів живопису; шахрайства з предметами, що мають культурну цінність, тощо [1].

Нині ефективність боротьби зі злочинністю залежить, на нашу думку, від низки основних факторів: по-перше, від належної та високопрофесійної підготовки юридичних кадрів, по-друге, від своєчасного впровадження результатів наукових досліджень щодо протидії злочинності, зокрема, забезпечення незалежною, кваліфікованою й об'єктивною судовою експертизою, орієнтованою на максимальне використання досягнень науки й техніки. Для розслідування більшості “артзлочинів” необхідним є проведення судово-мистецтвознавчої експертизи. Проте розробка багатьох аспектів цього класу експертиз з теоретичної й організаційно-правової позицій є недостатньою. Це свідчить про потребу вдосконалення правових і організаційних основ судово-мистецтвознавчої експертизи. Найчастіше судово-мистецтвознавча експертиза призначається в кримінальному процесі в випадках: втрати, викрадення, знищення, незаконного переміщення предметів мистецтва; оцінки завданої шкоди в разі знищення або пошкодження пам'яток мистецтва й архітектури; контрабанди; шахрайства з предметами, що мають художню цінність, та ін.

Судово-мистецтвознавча експертиза як така, що формується, це клас судових експертиз, який становить множинність експертних досліджень, об'єднаних спільністю знань, що слугують джерелом формування теоретичних й методичних основ цього класу експертиз за всього розмаїття її об'єктів. У науковій літературі вона визначається як процесуальна дія, котра складається із проведення досліджень й надання висновку експертом з питань, поставлених перед ним з метою встановлення обставин, що підлягають доказуванню за конкретним кримінальним провадженням, вирішення яких потребує спеціальних знань у галузі мистецтвознавства. Такими обставинами, на думку О.В. Піскунової, є: ім'я творця витвору мистецтва; час, місце, умови його створення, а також використані матеріали; художня, історична та культурна цінність витвору мистецтва, а також його зміст [2, с. 15].

Необхідно зазначити й те, що судово-мистецтвознавчу експертизу можна охарактеризувати низкою особливостей: суттєво залежить від об'єкта дослідження, передбачає специфічний підхід, який дістав відображення в дотриманні балансу між об'єктивними вимогами правових приписів та суб'єктивізмом, що є характерним для мистецтвознавства. Л.К. Бондаренко слушно звертає увагу на те, що судово-мистецтвознавча експертиза має з точки зору формальної теорії доказів проблемний характер, оскільки джерелом відомостей виступають, головним чином, особистісні судження експерта-мистецтвознавця про виявлені факти. Це пов'язане з тим, що під час експертної діяльності, спрямованої на перетворення потенційної доказової інформації, що міститься в наданих на експертизу матеріалах справи, на актуальну доказову інформацію, посилюються ендоефізичні тенденції, що впливають на внутрішнє переконання дослідника [3, с. 18].

У наукових публікаціях вчених-криміналістів звертається увага на те, що специфіка діяльності експерта-мистецтвознавця полягає в її аксіологічному характері. Експерт, завдячуючи своїй професійній свідомості, описує художньо значущі предмети, з огляду на їхні етико-естетичні позиції; пояснює їх із процесуальної (як явище, дійсність, подію) сторони з цих самих позицій, а головне – оцінює їх якість, з огляду на свої професійні настанови. Особливістю мистецтвознавчого знання є яскраво виразний суб'єктивний особистісний характер, оскільки таке знання передбачає обов'язкову наявність власного бачення, власної інтерпретації

фактів і подій. У судово-мистецтвознавчому експертному висновку, окрім атрибуції як суто мистецтвознавчого методу дослідження, значне місце посідають етико-естетичні почуття експерта, його світогляд, рівень культури, а також соціокультурний статус, який визначає ступінь авторитетності його оцінок. Тому мистецтвознавці, звичні до публічних висловлювань, часто асоціюють його з “істинним глибоким знанням”, що підкреслює суб’єктивний, глибоко особистісний характер, у тому числі й висновків судово-мистецтвознавчої експертизи [3, с. 21].

Правові засади проведення судових експертиз регламентовано чинним законодавством, зокрема, Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК України) [4], Законом України “Про судову експертизу” [5], Наказом Міністерства юстиції України “Про затвердження інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень” [6] та іншими нормативно-правовими актами. За даними статистики МВС України щодо виконання судово-мистецтвознавчих експертиз в підрозділах Експертної служби МВС України, у 2016 р. виконано 1036 судово-мистецтвознавчих експертиз, у 2017 р. виконано 1173, а у 2018 р. було виконано 537 судово-мистецтвознавчих експертиз.

Згідно з чинним процесуальним порядком, сьогодні під час здійснення досудового розслідування й судового провадження мистецтвознавча експертиза проводиться експертною установою, експертом або експертами, яких залучають сторони кримінального провадження або слідчий суддя за клопотанням сторони захисту, враховуючи зміни до КПК України від 04.10.2019 р., а саме до ч. 1 ст. 244 “Сторона захисту має право звернутися до слідчого судді з клопотанням про проведення експертизи у разі, якщо для вирішення питань, що мають істотне значення для кримінального провадження, необхідне залучення експерта, проте сторона обвинувачення не залучила його або для вирішення залученим стороною обвинувачення експертом поставлені запитання, що не дозволяють дати повний та належний висновок з питань, для з’ясування яких необхідне проведення експертизи, або існують достатні підстави вважати, що залучений стороною обвинувачення експерт внаслідок відсутності у нього необхідних знань, упередженості чи з інших причин надасть або надав неповний чи неправильний висновок”, слід зазначити, що питання щодо призначення судових експертиз у ході розслідування кримінальних правопорушень як стороною обвинувачення, так і стороною захисту врегульовано з урахуванням досвіду функціонування системи європейських стандартів, загальноприйнятих міжнародних стандартів захисту прав людини й основоположних свобод, перевірених практикою процедур, що довели свою ефективність у забезпеченні балансу публічних та приватних інтересів.

За результатами проаналізованих нами архівних матеріалів експертних проваджень судово-мистецтвознавчих експертиз у підрозділах Експертної служби МВС України слід зазначити, що найчастіше судово-мистецтвознавчі експертизи призначали: слідчі Національної поліції – 75 %; слідчі Служби безпеки України – 20 %; працівники прокуратури України – 5 %; суд – 4 %; сторона захисту – 1 %.

Під час прийняття рішення щодо призначення судово-мистецтвознавчих експертиз у суб’єктів призначення виникає низка складнощів.

1. Вибір експертної установи. Так, відповідно до ч. 1 ст. 7 Закону України “Про судову експертизу”, судово-експертну діяльність здійснюють державні спеціалізовані установи, а також судові експерти, які не є працівниками зазначених установ, та інші фахівці (експерти) з відповідних галузей знань. Зокрема, у ч. 2 ст. 7 Закону України “Про судову експертизу” чітко визначено перелік державних

спеціалізованих установ, а саме: а) науково-дослідні установи судових експертиз Міністерства юстиції України; б) науково-дослідні установи судових експертиз, судово-медичні та судово-психіатричні установи Міністерства охорони здоров'я України; в) експертні служби Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони України, Служби безпеки України та Державної прикордонної служби України. Проте не всі державні судово-експертні установи забезпечені кваліфікованими фахівцями в галузі мистецтвознавства, що унеможливило проведення судово-мистецтвознавчих експертиз конкретною державною установою.

Отже, для вирішення проблемних питань щодо призначення й подальшого проведення судової мистецтвознавчої експертизи законом передбачено призначення подібних експертиз судовим експертам, які не є працівниками державних установ. У свою чергу, при призначенні судово-мистецтвознавчих експертиз судовим експертам, які здійснюють судово-експертну діяльність у недержавних спеціалізованих установах, слід з'ясувати відомості щодо особи експерта, зокрема, його освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня; відповідної підготовки в державних спеціалізованих установах Міністерства юстиції України; атестації та кваліфікації судового експерта з певної спеціальності в галузі мистецтвознавства.

Профіль освіти експерта-мистецтвознавця повинен чітко відповідати завданням, які перед ним ставляться і безпосередньому об'єкту дослідження (наприклад, експертизу твору сучасного мистецтва не можна призначати експерту-мистецтвознавцю в галузі давньоруського іконопису). Суб'єкт призначення судово-мистецтвознавчих експертиз, зазвичай, не є фахівцем в галузі мистецтвознавства, тому прийняття рішення щодо призначення таких експертиз є досить складним завданням, разом з тим кваліфікація експерта і профіль його освіти мають вирішальне значення не лише для оцінки допустимості, а й достовірності висновку судового експерта.

Беручи до уваги особливості проведення судово-мистецтвознавчих експертиз й те, що результати їх проведення є самостійним доказом при розгляді справи в суді, слід зазначити, що для їх проведення недостатньо самих лише спеціальних знань в галузі науки, техніки, мистецтва або ремесла, необхідні також високий рівень юридичної підготовки, оскільки висновок експерта має відповідати вимогам до форми і змісту, та інших встановлених чинним законодавством норм.

З огляду на зазначене вище, вважаємо за необхідне створити спеціальні освітні програми для підготовки фахівців в галузі судової мистецтвознавчої експертизи, а також створити і збільшити кількість відділів та підрозділів у державних спеціалізованих установах, які можуть проводити судово-мистецтвознавчі експертизи.

Особливості діяльності спеціалістів мистецтвознавців під час здійснення мистецтвознавчих досліджень спрямовані на: засвоєння фундаментальних теоретичних, наукових, правових, методичних та організаційних положень мистецтвознавчих досліджень; формування і збагачення базової термінології у сфері мистецтвознавчих досліджень; практичне засвоєння та розвиток відповідних навичок використання окремих методик мистецтвознавчих досліджень; формування спеціальних знань щодо групи специфічних закономірностей, особливостей та ознак матеріальних об'єктів, дослідження та визначення яких дають можливість атрибуції цих об'єктів із метою вирішення питань, поставлених перед експертами-мистецтвознавцями.

На нашу думку, постає необхідність у: формуванні основ професійного творчого мислення в майбутніх фахівців-мистецтвознавців; якісному засвоєнні понятійного апарату в галузі мистецтвознавства; глибокому вивченні загальнотеоретичних положень мистецтвознавчих досліджень; отриманні практичних навичок використання окремих методик мистецтвознавчих досліджень тих чи інших об'єктів дослідження.

Слід зазначити, що на сьогодні в Державному науково-дослідному експертно-криміналістичному центрі МВС України розроблено відповідну програму підготовки працівників експертних підрозділів МВС України за напрямом “Мистецтвознавчі дослідження” [7].

2. Відсутність сучасних методичних матеріалів щодо призначення та проведення судово-мистецтвознавчих експертиз. Слід зазначити, що злочини, предметом яких є посягання на культурні цінності, мають особливо небезпечний характер, оскільки особа потерпілого зазнає не лише моральних, а й матеріальних збитків у великих та особливо великих розмірах.

Результати проаналізованих нами даних слідчої та судової практики дають можливість зробити висновок про те, що, по-перше, суб'єкти призначення судово-мистецтвознавчих експертиз, як правило, не є фахівцями в галузі мистецтвознавства, тому оцінити й встановити належність і значення конкретного об'єкта для історії, науки, культури самостійно, тобто без допомоги фахівця в галузі мистецтвознавства, не видається можливим; по-друге, низький рівень обізнаності суб'єктів призначення судово-мистецтвознавчих експертиз щодо переліку тих чи інших експертиз в галузі мистецтвознавства та, відповідно, питань, які вирішуються в ході проведення тих чи інших експертиз; по-третє, існують “побоювання” з боку суб'єктів призначення судово-мистецтвознавчих експертиз щодо значних фінансових витрат, а також строків проведення судових експертиз цієї категорії; по-четверте, нерідко виникають складнощі щодо вибору установи та призначуваних нею експертів, рівень знань і кваліфікація яких часто залишається низькою.

Результати проведеного нами анкетування слідчих Національної поліції України дозволяють дійти висновку, що у 20 % випадків слідчі відмовляються призначати мистецтвознавчу експертизу обґрунтовуючи таке рішення тим, що предмети щодо яких вчинено злочинне посягання, на їх думку, не “мають культурного значення” або мають “малу цінність”. На нашу думку, така практика є неприпустимою, оскільки слідчі не володіють у повній мірі знаннями в галузі мистецтвознавства й самостійно оцінити предмети мистецтва і науки не видається можливим.

3. Одним із проблемних питань при призначенні судово-мистецтвознавчої експертизи є те, що **перед експертом-мистецтвознавцем часто ставлять питання, що виходять за межі його спеціальних знань**, експерту надаються об'єкти, у тому числі диски, комп'ютерна техніка, що є недостатніми або непридатними для проведення їх дослідження, що є прямим порушенням законодавчо визначених норм, зокрема термінів розслідування або судового розгляду, що обумовлено необхідністю проведення додаткових судово-мистецтвознавчих або комплексних судових експертиз, що, у свою чергу, збільшує, і без того чимале, навантаження на судово-експертні установи, і на судових експертів зокрема.

На нашу думку, рішення про необхідність призначення мистецтвознавчої експертизи слідчому (чи іншому суб'єкту призначення) необхідно ухвалювати після попередньої консультації зі спеціалістом-мистецтвознавцем. Запропоноване

вирішення подібних проблемних питань є позитивним для слідчого, оскільки він має можливість проконсультуватися з фахівцем із питань, що стосуються: а) вибору установи, б) добору експерта-мистецтвознавця; в) формулювання питань, які будуть поставлені перед експертом, г) підготовки об'єктів для проведення судово-мистецтвознавчої експертизи. За результатами проведеного нами опитування слідчих СУ Національної поліції в м. Києві та областях встановлено, що зверталися за консультацією до спеціаліста-мистецтвознавця під час призначення судово-мистецтвознавчої експертизи у 80 % випадках.

Отже, з огляду на результати аналізу наукової літератури, матеріалів правозастосовної практики, проведеного нами емпіричного дослідження, можна зробити висновок про те, що в ході досудового розслідування нерідко постає необхідність у призначенні та проведенні судово-мистецтвознавчих експертиз у різних категоріях кримінальних проваджень, де предметом злочинного посягання є культурні цінності (витвори мистецтва або, принаймні, ті, що мають певну художню, культурну, наукову чи історичну цінність (твори образотворчого мистецтва (живопису, скульптури, графіки), декоративно-ужиткового мистецтва (порцеляна, метал, скло, камінь, дерево, тканина), об'єкти нумізматики, фалеристики та боністики (монети, медалі, паперові гроші), кінопродукція, фотоматеріали, книги). Водночас слід зазначити про те, що в ході призначення та проведення судово-мистецтвознавчих експертиз на практиці постають певні проблемні питання, зокрема, щодо вибору експертної установи для призначення й подальшого проведення експертизи; відсутності сучасних методичних матеріалів щодо призначення та проведення судово-мистецтвознавчих експертиз; поставлення питань перед експертом, які виходять за межі його спеціальних знань.

З метою вдосконалення правових і організаційних аспектів судово-мистецтвознавчої експертизи мають бути здійснені такі заходи: розроблено й нормативно закріплено поняття судово-мистецтвознавчої експертизи, а також методики її проведення; вироблено цілісні підходи до визначення нових об'єктів судово-мистецтвознавчої експертизи, а також структури експертного висновку; вирішено питання щодо створення спеціалізованих установ або підрозділів, які б проводили судово-мистецтвознавчі експертні дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Гора І. В.* Проблеми судово-мистецтвознавчої експертизи в судочинстві України. Часопис Академії адвокатури України. 2015. № 4. (29). С. 42–49.
2. *Пискунова Е.В.* Криминалистическое обеспечение расследования преступлений в сфере искусства: судебно-искусствоведческая экспертиза: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.12. Москва, 2013. 29 с.
3. *Бондаренко Л.К.* Доказательственное содержание судебной искусствоведческой экспертизы. Теория и практика судебной экспертизы. 2015. № 3(39). С. 17–22.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2013. № 9–10, 11–12, 13. Ст. 88. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 30.09.2019).
5. Про судову експертизу: Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1994. № 28. Ст. 232. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення 30.09.2019).
6. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: наказ МЮ України від 08.10.1998 № 53/5 (із змінами, внесеними згідно з наказами Міністерства юстиції: від 30.12.2004 № 144/5; від 10.06.2005 № 59/5; від 29.12.2006 № 126/5; від 15.07.2008 № 1198/5; від 01.06.2009 № 965/5; від 26.12.2012

№ 1950/5; від 27.07.2015 № 1350/5; від 26.04.2017 № 1420/5. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98/page> (дата звернення 30.09.2019).

7. Мистецтвознавчі дослідження (дослідження у сфері суспільної моралі): програма підготовки працівників Експертної служби МВС України за експертною спеціальністю 15.1 / укл. А.М. Коструб, К.В. Новікова. Київ: ДНДЕКЦ МВС України, 2012. 34 с.

REFERENCES

1. *Hora I.V.* (2015) Problemy sudovo-mystetstvoznavchoi ekspertyzy v sudochynstvi Ukrainy. "Problems of Forensic Expertise in the Judiciary of Ukraine". Journal of the Academy of Advocacy of Ukraine 4. (29), P. 42–49 [in Ukrainian].
2. *Piskunova Ye.V.* (2013) Kriminalisticheskoye obespecheniie rassledovaniia prestuplenii v sfere iskusstva: sudebno-iskusstvovedcheskaia ekspertiza. "Forensic Support for the Investigation of Crimes in the Field of Art": Forensic Art Examination: author. diss. ... Cand. of Jurid. Sciences: 12.00.12. Moscow. 29 p. [in Russian].
3. *Bondarenko L.K.* (2015) Dokazatelstvennoie sodержaniie sudebno iskusstvovedcheskoi ekspertizy. "Evidence-Based Content of Forensic Art Examination". Theory and Practice of Forensics 3(39), P. 17–22 [in Russian].
4. The Criminal Procedure Code of Ukraine. Vidomosti of the Verkhovna Rada (VVR). 2013. No. 9–10, P. 11–12, 13. Art. 88. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (date of application: 30.09.2019) [in Ukrainian].
5. Forensic Examination: Law of Ukraine. Vidomosti of the Verkhovna Rada (VVR). 1994. No 28. Art. 232. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (date of application: 30.09.2019) [in Ukrainian].
6. On approval of the Instruction on the appointment and conduct of forensics and expert studies, scientific and methodological recommendations on the preparation and appointment of forensics and expert studies: Order of the Ministry of Justice of Ukraine. dated 08.10.1998 No 53/5 (as amended in accordance with Orders of the Ministry of Justice: dated 30.12.2004 No 144/5; dated 10.06.2005 No 59/5; dated 29.12.2006 No 126/5; dated 15.07.2008 No 1198/5; dated 01.06.2009 No 965/5; dated 26.12.2012 No 1950/5; dated 27.07.2015 No 1350/5; dated 26.04.2017 No 1420/5). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98/page> (date of application: 30.10.2019) [in Ukrainian].
7. Mystetstvoznavchi doslidzhennia (doslidzhennia u sferi suspilnoi morali): prohrama pidhotovky pratsivnykiv Ekspertnoi sluzhby MVS Ukrainy za ekspertnoi spetsialnistiu 15.1. "Art Studies (Research in the Field of public Morality): Training Program for the Staff of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine (specialty 15.1)" / compilers A.M. Kostrub, K.V. Novikov. Kyiv: DNDECC of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, 2012. 34 p. [in Ukrainian].

UDC 343.98

Shulha Oleksandr,
Postgraduate, Academy of Advocacy of Ukraine,
Senior Special Inspector of the Chief Investigative Directorate,
Kyiv, Ukraine

LEGAL AND ORGANIZATIONAL ISSUES OF THE APPOINTMENT AND CARRYING OUT LEGAL EXPERT EXAMINATION IN THE CRIMINAL JUSTICE OF UKRAINE

Paper is devoted to a topical issue, which is important in theoretical and practical application. The issue of the appointment and carrying out forensic expertise in certain categories of criminal proceedings is quite problematic today and has some peculiarities. Since the entry into force of the Criminal Procedure Code of Ukraine (hereinafter – the CPC) in 2012, taking into account recent amendments to the CPC

© Shulha Oleksandr, 2019

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2019.4\(46\).40](https://doi.org/10.36486/np.2019.4(46).40)

Issue 4(46) 2019

<http://naukaipravoohorona.com/>

of Ukraine and amendments to the Law of Ukraine “On Judicial Expertise”, it should be noted that the issue of appointment and conduction of forensic expertise has passed some positive changes, but there is a number of problems of theoretical and practical nature requiring development and resolution.

Research paper is based on the analysis of the regulations of current criminal procedural legislation and by-laws concerning the topic of the paper, as well as the modern specialized legal literature.

It is noted that forensic expert examination is necessary for the investigation of the majority of “art crimes; however, to date, the development of many aspects of this class of expertise from the theoretical and organizational-legal standpoint is insufficient.

The author suggests ways to improve the legal and organizational aspects of forensic expertise, in particular, the concept of forensic expertise is revealed, and the methods of its implementation are developed; holistic approaches are developed for the identification of new objects of forensic expertise, as well as the structure of expert opinion; the issue of creating specialized institutions or units that would conduct forensic expert studies is considered. Given the above mentioned, it can be stated that the paper contains a proper analysis of a number of organizational and legal issues concerning the appointment and conduction of forensic expertise and proposals for their solution.

Keywords: art, forensic inquiry, судово-мистецтвознавча експертиза, expert art critic.

Отримано: 25.10.2019